

Сніжана РОСОХА,

*бакалавр-туризмознавець факультету туризму та міжнародних комунікацій ДВНЗ
«Ужгородський національний університет» (Україна, Ужгород), snizhana.rosokha@mail.ru*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ДЖАЙЛОО-ТУРИЗМУ

У статті здійснено дослідження історії розвитку джайлоо-туризму у світі та Україні. Автор дійшла висновку, що цей вид екологічного туризму має всі необхідні перспективи розвитку у сучасному глобалізованому суспільстві. Розкриття теми стало можливим завдяки використанню загальнонаукових методів пізнання: аналізу, синтезу, системності, узагальнення, конкретності, історизму та діалектичного методу. Також у науковому доробку використано спеціально наукові методи дослідження: історико-порівняльний, історико-синтетичний, історико-діахронний, емпіричного аналізу тощо.

Ключові слова: джайлоо-туризм, корінні жителі, Середня Азія, жайлоо, екологічний туризм, первісні племена.

Лит. 11.

Snizana ROSOKHA,

*bachelor, Uzhgorod National University, faculty of Tourism and international, communications
(Ukraine, Uzhgorod), snizhana.rosokha@mail.ru*

HISTORY OF DZHAYLOO TOURISM

The article studies the history of dzhayloo tourism in the world. The authors concluded that this type of ecotourism has all the prospects of development in today's globalized society. The theme was made possible through the use of scientific methods of knowledge: analysis, synthesis, system, specific, historical and dialectical method. In the scientific achievements also used special scientific methods of research: historical and comparative, historical and synthetic, historical and diachronic, empirical analysis and more.

Keywords: dzhayloo tourism, indigenous people, Central Asia, zhayloo, eco-tourism, primitive tribes.

Ref. 11.

Снежана РОСОХА,

*бакалавр-туризмовець факультета туризму та міжнародних комунікацій ГВУЗ
«Ужгородський національний університет» (Україна, Ужгород), snizhana.rosokha@mail.ru*

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ДЖАЙЛОО-ТУРИЗМА

В статье проведено исследование истории развития джайлоо-туризма в мире и Украине. Автор пришел к выводу, что этот вид экологического туризма имеет все необходимые перспективы развития в современном глобализованном обществе. Раскрытие темы стало возможным благодаря использованию общенаучных методов познания: анализа, синтеза, системности, обобщения, конкретности, историзма и диалектического метода. В научной работе также использованы специально научные методы исследования: историко-сравнительный, историко-синтетический, историко-диахронный, эмпирического анализа и др.

Ключевые слова: джайлоо-туризм, коренные жители, Средняя Азия, жайлоо, экологический туризм, первобытные племена.

Лит. 11.

Постановка проблеми. За останні роки розвиток отримало кілька нових напрямків екологічного туризму, зокрема і джайлоо-туризм. Метою таких мандрівок є подорожі у незаймані куточки земної природи, де вплив цивілізації мінімальний. Під час такої подорожі урбанізований житель має можливість жити деякий час у примітивних та первісних умовах. У такий спосіб людина отримує змогу повністю відмежуватися від проблем цивілізації. Сьогодні цей вид екологічного і екстремального туризму починає набирати популярність серед багатьох туристів різних країн, у тому числі і України.

Аналіз досліджень. Не зважаючи на популярність, дослідження проблем розвитку джайлоо-туризму здійснювалися вкрай недостатньо. Зокрема, відзначимо В. Волошіна [1], Ю. Лисова [7] та низку інших інтернет-джерел. Відзначимо, що в цих публікаціях недостатньо комплексно досліджена тема джайлоо-туризму.

Мета статті – різнобічно проаналізувати історію розвитку джайлоо-туризму.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи термін «джайлоо-туризм», зазначимо, що цей вид туризму поширений у внутрішніх областях Африки, джунглях Амазонки, горах та степах Азії, лісах і тундрах Сибіру та Північної Америки. Назва походить від киргизького слова «жайлоо» [ʤaɪloː], що значить альпійський луг, гірське пасовище [2].

Історія сучасного джайлоо-туризму розпочинається у Киргизстані наприкінці 90-х років ХХ ст. Саме там розпочали пропонувати туристам пожити в юртах життям гірського чабана [5]. Першими джайлоо-тури здійснювали подорожувальники із Швейцарії, Німеччини, Великої Британії та Росії. Вони проводили тиждень на гірському пасовищі, їли коржі, баранину та кумис, спали на підлозі юрти.

Передумови виникнення джайлоо-туризму були закладені ще раніше (XV ст.). Тоді європейські мандрівники, а згодом і науковці (зоологи і етнографи), жили серед племен Африки, Азії та Америки [2].

Джайлоо-туризм пропонує мандрівникам відчутти себе одним із членів корінної спільноти. Отже, джайлоо-туризм – це відпочинок у первісних умовах. Сьогодні джайлоо-туризм розвивається як підвид еко-туризму. Окремим напрямом джайлоо-туризму може бути і проживання у таборі, розбитому у глибинах дикої природи, далеко від будь-яких вогнищ цивілізації [3].

Місця для джайлоо-туризму знаходяться у важкодоступних місцях планети: райони внутрішньої Африки, джунглі Амазонки, степові простори Середньої Азії, дикі хащі Аляски, Канади і Сибіру. В Україні це могли б бути Українські Карпати, зокрема гірські райони Закарпатської та Івано-Франківської областей [5; 9, 217].

Як зазначалося вище, Киргизстан у минулому столітті став батьківщиною джайлоо-туризму. Тут мандрівникам пропонувалася можливість провести цілий тиждень на високогірному пасовищі. Раціон харчування складався із смаженої баранини, кумиса і коржиків. Крім цього, для джайлоо-туристів передбачалися кінні прогулянки навколишніми горами і знайомство з культурою місцевих жителів. Зокрема, подорожувальник розміщався у районі високогірних пасовищ, де проживав тиждень на підлозі у чабанській юрті. Мандрівників годували бараниною ледь знятої з багаття. Перед сном здійснювали споглядання на зірки і слухали пісні чабанів, пізнаючи місцевий фольклор [6].

Сьогодні існує організований маршрут: Бішкек – село Корчкорка – Сарай-Саз. Він діє щороку з травня до вересня. Зокрема, під час туру пропонують відвідати центральну мечеть Бішкека, яка була зведена у кінці ХІХ ст. і є однією з найстаріших історичних будівель у місті. Сюди цікаво прийти під час п'ятничного намазу і поспостерігати за тим, коли одностороння вулиця перекривається машинами, а внутрішній двір мечеті наповнюється людьми, що моляться.

Також туристи дорогою відвідують Вежу Бурана – це старовинний мінарет, що зберігся з Х ст. (висота 24 м). Під час побудови мінарет був центром жвавого міста Баласагуна. Тепер же він височить посеред глухої пустельної місцевості, оточений рідкісними залишками старої фортеці за 80 км від Бішкека [4].

Високогірне озеро Сон-Куль лежить на висоті понад 3000 м над рівнем моря і більшу частину року вкрите кригою. Пасовища навколо озера використовуються пастухами протягом декількох поколінь: вони приводять сюди худобу на початку літа, а самі разом з сім'ями поселяються на весь сезон в юртах. Якщо туристам пощастить, то на берегах озера можна побачити рідкісного сніжного барса або червоного вовка [3].

В Африці є багато місць, що зберегли первісну природу, та чимало племен, які живуть власним ізольованим життям. Корінні жителі Африки навчають туристів полувати, виготовляти підніжний корм, співати національні пісні і танцювати. Джайлоо-туризм в Африці включає й інші види мандрівок, зокрема, полювання з ночівлею у незайманих лісах і полях Африканського континенту. У внутрішніх районах африканського континенту збереглася низка народностей, які прак-

тично проживають в умовах кам'яного віку. Частина культурної програми становлять спів і танці під звуки барабанів разом з усім плем'ям [1; 5].

Джайлоо-туризм у Південній Америці представлений недоторканими амазонськими лісами та племенами, що живуть за законами первіснообщинного ладу. Проживання у таких умовах дає можливість повністю відчувати історію життя далеких предків. Мандрівникам пропонується займатися збиранням їстівних рослин, полюванням і виготовленням примітивних знарядь праці. До всього іншого слід додати незвичні кліматичні умови: проливні дощі, спекотне тропічне сонце, високу вологість повітря [2].

Необхідно відзначити, що сьогодні спостерігається інтенсивний розвиток джайлоо-туризму у Росії. Величезні незаймані території Азійської частини РФ, далеко не європейське етнічне населення та велика кількість національних федерацій, що зберегли свої мови і культури створюють необхідні передумови для розвитку джайлоо-туризму: Гори Північного Кавказу, бурятські степи, узбережжя Чорного моря, арктична тундра Чукотки [5].

Зважаючи на високу розвиненість інфраструктури та досить високу щільність населення в окремих регіонах у нашій країні джайлоо-туризм розвинений слабо. Та все ж таки, як зазначалося вище, джайлоо-туризм в Україні має перспективи розвитку в районах Українських Карпат. Зокрема, це може бути Закарпатська область: Великоберезнянський, Воловецький, Міжгірський та Рахівський райони. Тут туристи можуть ознайомитися з недоторканою природою гірських масивів, а також із культурою та історією місцевих етнографічних груп: лемків, бойків та гуцулів [9, 217].

Для Карпатського регіону характерна етнічна самобутність лемків, гуцулів, бойків. Ці етнічні групи приваблюють як вітчизняних, так і закордонних туристів своєю унікальною культурою, а саме народною архітектурою, звичаями, фольклором, кухнею. Спираючись на багатий етнічний потенціал гуцулів, туристичні фірми, розробляють етнічні маршрути, такі як «Гуцульські коломийки». Це ознайомчі тури, які проводяться з метою відвідування гуцульських місцевостей, ознайомлення з карпатською самобутністю [10, 259–265].

Ще до 1940-х рр. тут зберігалися залишки ручного землеробства (у Закарпатті залишки підсічно-вогневого землеробства), а в деяких місцевостях обробіток землі з допомогою рикаля і сапи (на Івано-Франківщині). У гірському скотарстві багато спільних рис зі степовим, проте воно має свої особливості: тільки в гірських скотарів жінки не допускаються до роботи на полонинах, тільки вівчарі зберегли обряди, пов'язані з культом вогню. Пастухи полонин вдягалися у сорочки, прокип'ячені в лою, змішаному з іншими жирами. Такі звичаї та традиції могли б бути цікавими для любителів джайлоо-туризму [11, 208–211; 8, 103–132].

Різновидом джайлоо-подорожей є відвідини Чорнобильської зони: спорожнілих українських сіл. Поїздки в зону відчуження здійснюються у захисних костюмах у супроводі спеціально підготовленого гіда. Хоча рівень радіації з часів аварії тут помітно знизився, все ж туристи, що їдуть туди, наражаються на небезпеку. Саме тому в зону не пускають вагітних жінок і дітей. Усі інші можуть побачити мертві міста, пустки і знаменитий саркофаг, діючи на свій страх і ризик. Такі поїздки здійснюються тільки під охороною та у відповідних захисних костюмах. Однак, попри все, популярність поїздок до Чорнобиля зростає. Вони є унікальною можливістю побачити величезну кількість нових видів представників флори і фауни, що з'явилася у зв'язку з викидом радіації [3; 5].

Висновки. Отже, джайлоо-туризм – це один з наймолодших видів активного відпочинку, який справедливо може називатися екстремальним та екологічним. Мандрівники здійснюють подорожі у куточки планети, до населення яких цивілізація торкнулася мінімально або не торкнулася взагалі. Також мандрівники потрапляють у повну залежність від сил природи. Джайлоо-туризм, тобто відпочинок у первісних умовах, отримав свою назву від киргизького слова «джайлоо», що позначає високогірне пасовище. Місця, які спочатку призначалися виключно для вигону худоби, облюбували туристи. Тут рідко з'являються люди, немає ні водопроводу, ні електрики, ні мобільного зв'язку. Сьогодні, джайлоо-туризм знаходить усе нові і нові маршрути. Туристи-екстремали подорожують сибірською тайгою, тундрою, пустелями, гірськими районами Південно-Східної Азії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Волошіна В. В. Місце джайлоо-туризму у світовій індустрії та перспективи його розвитку в Росії / В. В. Волошіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tvozagranjayloo.html
2. Джайлоо-туризм : географія та історія від 29.04.2011. – [Електронний ресурс] // Електронний мережевий журнал. – Режим доступу : <http://travelluxtour/vidy-turizma/dzhayloo-turizm>
3. Джайлоо-туризм : геть від цивілізації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://womanadvisedzhayloo-turizm-proch-ot-civilizacii#ixzz32GdqspFv>
4. Джайлоо-туризм : история и география. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_tourism/djailoo.htm
5. Джайлоо-туризм. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
6. Джайлоо-туризм : подорож у далеке минуле від 22.04.2011. – [Електронний ресурс] // Географічне кафе : Електронний мережевий журнал. – Режим доступу : <http://geo-cafeReviews/Articles/review566.php>
7. Лисова Ю. В. Джайлоо-туризм : відпочиваємо по-первісній [Електронний ресурс] // Аргументи і факти : Електронний мережевий журнал. – Режим доступу : <http://aiftravel/25530>
8. Савчук Б. Українська етнологія / Борис Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. – 560 с.
9. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – К. : Знання, 2011. – 334 с.
10. Чаплінський Б. Проблематика етнокультурного ландшафту Гуцульщини : риси, поділ, збереження / Б. Чаплінський, А. Кібич // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. – Серія. Географія. – 2010. – Вип. 21. – С. 259–265.
11. Черчик Л. М. Культурна спадщина як складова туристично-економічного співробітництва / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – Спецвипуск 3. – Ч. 3. – С. 208–211.

REFERENCES

1. Voloshina V. V. Mistse dzhailoo-turyzmu u svitovii industrii ta perspektyvy yoho rozvytku v Rosii / V. V. Voloshina. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : tvozagranjayloo.html
2. Dzhailoo-turyzm : heohrafiia ta istoriia vid 29.04.2011. – [Elektronnyi resurs] // Elektronnyi merezhevyy zhurnal. – Rezhym dostupu : <http://travelluxtour/vidy-turizma/dzhayloo-turizm>
3. Dzhailoo-turyzm : het vid tsyvilizatsii. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://womanadvisedzhayloo-turizm-proch-ot-civilizacii#ixzz32GdqspFv>
4. Dzhailoo-turyzm : ystoria y heohrafiia. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://tourlib.net/statti_tourism/djailoo.htm
5. Dzhailoo-turyzm. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
6. Dzhailoo-turyzm : podorozh u daleke mynule vid 22.04.2011. – [Elektronnyi resurs] // Zhurnal heohrafichne kafe : Elektronnyi merezhevyy zhurnal. – Rezhym dostupu : <http://geo-cafeReviews/Articles/review566.php>
7. Lysova Yu. V. Dzhailoo-turyzm : vidpochyvaemo po-pervisnii [Elektronnyi resurs] // Arhumenty i fakty : Elektronnyi merezhevyy zhurnal. – Rezhym dostupu : <http://aiftravel/25530>
8. Savchuk B. Ukrainska etnolohiia / Borys Savchuk. – Ivano-Frankivskiy Lileia-NV, 2004. – 560 s.
9. Suchasni riznovydy turyzmu : navch. posib. / M. P. Kliap, F. F. Shandor. – K. : Znannia, 2011. – 334 s.
10. Chaplinskyi B. Problematyka etnokulturnoho landshaftu Hutsulshchyny : rysy, podil, zberezhenia / B. Chaplinskyi, A. Kibych // Naukovi zapysky Vinnytskoho pedahohichnoho universytetu. – Serii. Heohrafiia. – 2010. – Vyp. 21. – S. 259–265.
11. Cherchuk L. M. Kulturna spadshchyna yak skladova turystychno-ekonomichnoho spivrobitnytstva / L. M. Cherchuk, N. V. Kolenda // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii. Ekonomika. – Spetsvypusk 3. – Ch. 3. – S. 208–211.

Статтю подано до редакції 10.11.2016 р.